תלמוד ירושלמי · מפרשים · גליוני השס · נשים

גליוני השס על ירושלמי סוטה

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על ירושלמי סוטה

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-ירושלמי-סוטה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ה 5
הלכה ח 5
הלכה י 5
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ד 6
פרק ג 6
הלכה ג 6
הלכה ו 6
פרק ה 7
הלכה א 7
הלכה ב 7
הלכה ו 7
פרק ו 7
הלכה א 7
פרק ז 8
הלכה ח 8
פרק ח 8
הלכה ד 8
הלכה ה 9
פרק ט 10
הלכה ג 10
הלכה ה 11
הלכה י 11
הלכה טו 11
הלכה טז 11

פרק א

הלכה א

ואין מציאה בכל מקום אלא בעדים. נ"ב לקמן פ"ט ה"א:
קינא לה בע"א בשחרית ובע"א בין הערבים מאחר שהוא האיש והיא האשה קינויו קינוי או ייבא כהדא אין מקבלין מן העדים אא"כ ראו שניהן כאחת. נ"ב כצ"ל והפי' דהא פשיטא דאם קינא לאשתו בע"א שחרית ואמר לה אל תסתרי עם ראובן ובין הערבים קינא לה בפני עד אחר ואמר לה אל תיסתרי עם שמעון דאז אפי' אם נסתרה אח"כ עם ראובן ועם שמעון מ"מ אינה שותה ואינה נאסרת לבעלה דכיון דכל קינוי הי' מאיש אחר הויין להו ב' קינוים שונים וכיון דעל כל אחד הי' רק ע"א ע"כ קינוי בע"א לאו כלום היא ואין כאן קינוי כלל לא מראובן ולא משמעון וכן אם היו לו ב' נשים וקינא לאחת בע"א מראובן וחזר וקינא לשני' בע"א אפי' מאותו ראובן עצמו אזי אפי' נסתרו אח"כ שניהם עם אותו ראובן אין אומרים דממ"נ הא יש ביניהן אחת שנסתרה אחר קינוי ונאסרה לבעלה וא"כ הויין להו תערובת חד בחד ושתיהן אסורות לו דז"א דכיון דלפני כל עד הי' הקינוי לאשה אחרת והם ב' קינוים שונים ע"כ ג"כ כיון שיש רק ע"א לכל קינוי לאו כלום היא ואין כאן קינוי לא לזו ולא לזו ואך הא מיבעי' לירושלמי דאם קינא לאשתו בע"א שחרית מראובן וחזר וקינא לאותה אשה עצמה בע"א בין הערבים ג"כ מאותו ראובן א"כ יש סברא דכיון דקינא בפני שניהם לאותה האשה עצמה ומאותו האיש עצמו והו"ל קינוי אחד בפני שנים בזאח"ז וע"כ שפיר מיצטרפי וקינויו קינוי וזהו הל' מאחר שהוא האיש והיא האשה כו' פי' שהוא אותו האיש עצמו שקינא ממנו ואותה האשה עצמה שקינא לה לפני העד הקדום מיצטרפי וקינויו קינוי או ייבא כהדא אין מקבלין כו' והיינו דמ"מ לא מיצטרפי כיון דלא הי' הקינוי לפני שתיהם כאחת:

הלכה ב

דיברה אתא מימור לך. נ"ב נ' דצ"ל דרובה (תחת דיברה) אתא מימור לך כו' ופי' דהמקשן הי' סבור דהרישא ודיברה עמו כו' מוסבת גם על הסיפא נכנסה כו' והיינו דבעי' דיברה ונסתרה ותמה ע"ז הא אם נסתרה עמו ולא דיברה אין סתירה כלום בתמי' וע"ז תי' דהרישא לא שייכה להסיפא רק היא גופה רבותא קמ"ל דאפי' דיברה כ"ז שלא נסתרה מותרת והסיפא נכנסה כו' הוא עניין בפ"ע דאם נכנסה אפי' לא דיברה אסור ול' דרובה אתא מימור לך הוא בירושלמי חגיגה פ"א ה"ח, פ"ב ה"ו, פ"ג ה"א ובכתובות פ"ח הי"א, פי"ב ה"ה ועוד במקומות רבות מאוד ותיבת דרובה פירושו רבותא כנ"ל:

ברם הכא אעפ"י שיש בו דעת לישאל כו'. נ"ב ע' ני משה ד"ה ברם הכא הביא מבבלי סוכה מ"ב א' היודע לישאל ברה"י ספיקו טמא כו' וע' שיעור בזה בירושלמי חגיגה פ"א ה"א ולעניין טהרות את אמר את שהוא תופש ביד אביו ספיקו כפקח (פי' דחשוב יש בו דעת לישאל וספיקו טמא) אביו תופש בידו ספיקו כחרש פי' דחשוב אין בו דעת לישאל וספיקו טהור]:

הלכה ה

ההין זן ומפרנס ואת אתי על דעתך. נ"ב פי' הפני משה שבא על המוכן הוא נכון והוא כמו שאומרים בל"א ער קימט זיך צום גרייטען אך מה שהגיה תחת "דעתך" צ"ל "דעת" אין נ' לענ"ד רק נ' להגיה דתחת "דעתך" צ"ל "עתדך" והוא מל' הכתוב הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך פי' והכן אותה בשדה לך וכך כאן על עתדך ר"ל על המעותד ומוכן לך:

הלכה ח

כגון הדא בית מעין. נ"ב צ"ל מעון תחת מעין וכן בירושלמי מגילה פ"א הי"ב אי' כגון הדא בית מעון וכן בבבלי בכ"ד הוזכר בי כנישתא דמעון:

הלכה י

ויבואו עד גורן האטד כו' חיזרנו בכל המקרא ולא מצינו מקום ששמו אטד. נ"ב ע' ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב אם אין את מקבל עליך צא לך למדבר האטד כו' ואינו עניין לכאן דמדבר האטד דשם הוא בח"ל וכאן הכוונה על ארץ כנען, וגוף הך דכאן דמשמעות הפשט על מקום ששמו אטד ומפאת דחיזרנו בכל המקרא ולא מצינו מקום ששמו כן מפרשי' לי' דרך דרש [אילו הכנעניים שהיו ראוין לידוש באטד] ע' דוגמא לזה בירושלמי ע"ז פ"א ה"א ונמליך מלך בתוכה את בן טבאל כו' חיזרנו בכל המקרא ולא מצינו מקום ששמו טבאל אלא שעושה טובה עם עובדיו כו':

פרק ב

הלכה א

מנחתה מלמד שהיא קדשה לשמה ותני ר' חיי' ופליג ליקרב כליל אינה יכולה מפני שותפותה של אשה לאכול אינה יכולה מפני שותפותו של איש אלא הקומץ יקרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן ואת אמר מנחתה (ודחי) **כשם שהיא קדשה כך היא קדשה לשמו ואלא** (דקתני מנחתה) **מה דאישתעי קריא כו'**. כצ"ל:

הלכה ב

חדשה ר' ישמעאל אומר. נ"ב צ"ל ר' ישמעאל אומר חדשה:

מאן דאמר בכלי חרש לא במפוחם רובה. נ"ב [פי' כשהושחר רובה] ומ"ד אפי' במפוחם מיעוטה [פי' שהושחר רק מיעוטה] כצ"ל ומעתיק אחד טעה לכתוב תחת "רובה" "רבנין" ובא מעתיק ב' וראה הל' מ"ד בכלי חרש לא במפוחם רבנין ומ"ד אפי' במפוחם מיעוטה ונפלא בעיניו דמיעוטה אינו מכוון לעומת רבנין וע"כ כיון שראה שנא' תחלה כולה דרבנין הגיה תחת "מיעוטה" ג"כ "רבנין" אבל באמת צ"ל כנ"ל:

יכול מן המזבח לקופה. נ"ב צ"ל יכול מן המונח בקופה פי' יכול יקח מעפר המונח לו בקופתו [וכל' הבבלי ביצה ח' א' מכניס אדם מלא קופתו עפר כו']:

הלכה ד

לא צורכה דלא הואיל וניתנה למחיקה. נ"ב פי' דזה עצמו סברת האיבעי' שלו שיש בה קדושה דאף דסופה להמחק מ"מ כיון דניתנה כך למחיקה וזו היא מצותה לכן אין עניין המחיקה מגרע קדושתה כיון דניתנה ומצותה בכך וע' דוגמא בתוס' מנחות נ"ב א' ד"ה ואין דאף דאפר הקדש מותר מ"מ אפר פרה דכל מצותה לשריפה אין השריפה מסלקת קדושתה והיו מועלין באפרה לולי מיעוטא דהיא עש"ה:

פרק ג

הלכה ג

תני מגילתה נגנזת תחת צירו של היכל ופריך ומה בשביל לשחקה. נ"ב פי' בתמי' והיינו דע"י סביבות הציר הרי תישחק המגילה והאם הוא נותנה שם בשביל לשחקה ושימחק השם בתמי' ומשני לול קטן הי' שם תחת הציר שבו גונז המגילה ואין סביבות הציר נוגע בה, ואח"כ צ"ל נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני המים נשפכין [והם דברי המשנה] ואמר ע"ז תני אין בהן משום קדושה ושאל מהו לגבל בהן את הטיט ופשיט מה בכך דאחרי דאין בם קדושה מה בכך אם גם יגבל בהן טיט ושרי [ותיבות "המים נשפכין" דאחרי "מה בכך" הם ט"ס וצריכים להמחק] תני [בבריתא אחרת] יש בהן משום קדושה וא"כ לבריתא זו אסור לגבל בהן את הטיט דאסורות בהנאה, ואח"כ צ"ל ומנחתה מתפזרת על גבי הדשן [והם דברי המשנה] ואמר עלה הדא אמרה שמנחת סוטה קדשה כו':

הלכה ו

נטמאת מנחתה עד שלא קרב הקומץ מתה היא ומת בעלה השיריים אסורין. נ"ב משקרב הקומץ (פי' שאם מתה היא או שמת בעלה משקרב הקומץ) השיריים מותרין שעל ספק ביאת מתחילתה כו' כצ"ל:

פרק ה

הלכה א

וכתי' כן כיי דאמר ר' אמי כו' עד לרבות את כל המנחות ליציקה. נ"ב ירושלמי נזיר פ"ה ה"א, הוריות פ"א ה"ג:

הלכה ב

ואפי' תימר בטבול יום דבר תורה שנייא היא דכתי' טהור טמא טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך. נ"ב כזה ירושלמי חלה פ"ג ה"ה:

א"ר יוסי ואפי' ראשון שבו אינו מחוור לא אוכל אין כתי' כאן כו'. נ"ב ע' מראה הפנים ד"ה ואפי' וע' ירושלמי שבועות פ"א ה"ב ר' אליעזר בן יעקב אומר מתוך שנאמר לא אכלתי באוני ממנו יכול ישראל שאכל מעשר אונן או טמא יביא קרבן כו' ע"ש ומשמע דהלאוין מחוורין הן וע"ע ירושלמי שבת פ"ט ה"ד מניין שהוא מחוור בעשה ר' אלעזר כו' לא נתתי ממנו למת כו' איזה דבר שמותר לחי ואסור למת הוי אומר זו סיכה ובקרבן עדה שמע מיני' דבסיכה איסור דאוריתא ואינו אלא עשה דלא נאמרו הדברים אלא בסיפור דברים של הוידוי וליכא למישמע לאו מיני']:

מניין כו'. נ"ב צ"ל מכיון דכתי' ככל מצותך אשר צויתני כמי שהוא מחוור:

הלכה ו

דרש ר' עקיבא ויחר אף אליהוא כו' זה בלעם כו' אמר לו ראב"ע אין הוא הוא כבר כסה עליו המקום ואין לית הוא עתיד להתווכח עמך כו'. נ"ב כעין זה אמר ר' יהודה בן בתירא לר"ע בבבלי שבת צ"ו ב' עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן אח הדין אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז כו' ע"ש:

פרק ו

הלכה א

מילה דלית בה תימליוסים. נ"ב תיבת תימליוסים פירושו יסוד ונזכר בירושלמי כתובות פ"ה ה"א עיקרא לית לה תימליוסים פי' עיקר הדבר אין לו יסוד ע"ש ובירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב בשעה שבא דוד לחפור תימליוסים של בית המקדש פי' שבא לחפור יסודות הביהמ"ק:

פרק ז

הלכה ח

ואינו צריך להבדיל. נ"ב פי' דשאל מדוע אין מבדילין במוצאי שביעית הרי בכל זמנים המקודשים מבדילין ביציאתם א"ל כבר הבדיל מראש השנה פי' דמוצאי שביעית הרי הוא תמיד ר"ה של שמינית והוא יו"ט וקדושת יו"ט גדולה מקדושת שביעית וא"כ הרי א"א להבדיל אז דכל שהנכנס חמור אין מבדילין וא"א להבדיל איפוא רק במוצאי ר"ה ואז הרי אומרים בלא"ה ברכת הבדלה בשביל ר"ה והיא עולה גם לקדושת שביעית שקדמה דאפי' היו מבדילין לשביעית בפ"ע ג"כ היו אומרים רק ברכה זאת דסדר הבדלות הוא מונה ע' בבלי חולין כ"ו ב' ובירושלמי ברכות פ"ה ה"ב אפי' יו"ט שחל להיות באמצע שבת כו' ע"ש:

פרק ח

הלכה ד

נעלו אם הי' בתוכו חפצים. נ"ב נ' דצ"ל "אם הי' לו בתוכו חפצים (ותיבת נעלו צריך למחוק ומעתיק אחד טעה להקדים תיבת לו וכ' "לו אם הי' בתוכו חפצים" ובא מעתיק ב' ונפלאו ממנו הדברים וחשב דתיבת לו חסירה אותיות נ"ע וצריך להיות נעלו] והפ' דקאי אנתן לו שכרו לאחר י"ב חודש היינו דלא הקדים השכר דהוא כמי שלא חנכו כיון שהשכירו לאחר ואינו דר בעצמו תוכו וע"ז אמר דאם הי' לו בתוכו חפצים היינו דאף שהשכירו לאחר מ"מ הניח גם חפצים שלו בתוכו אזי תלוי בזה דאם ביטל החפצים לשם להיותם שם בקביעות וכך דרכם להיותם שם בקביעות והוא כל' תבן וביטלו דפ"ק דסוכה חשוב מה שיש לו שם חפצים בקביעות כאילו דר בעצמו שם וה"ל כמי שחנכו, ואם לאו היינו שלא ביטל החפצים לשם להיותם שם בקביעות או שכך עניין החפצים עצמם שסופם להינטל משם והם שם רק עראי ולפי שעה לא חשיב הנחה דידהו דירה והוא כמי שלא חנכו וד"ז דבעה"ב שיש לו חפצים בדירה שמשכיר לאחר חשיב הנחת חפציו כאילו דר בעצמו שמה מבואר בעירובין פ"ה ב' במשנה אם יש שם תפיסת יד של בעה"ב אינו אוסר ע"ש פירש"י דאם נותן שם הבעה"ב כליו להצניע הוי כאילו דר עמו בבית ולכן אינו אוסר עליו ע"ש וע"ש בגמ' דזהו רק בכלים שאין ניטלין בשבת דהם קבועים לשם בשבת ע"ש וכך מעין זה הוא כאן דחפצים הבטילים לשם להיותם שם בקביעות חשיב הנחה דידהו דירה כאילו דר שם וה"ל חנכו:

הלכה ה

אימתי הוא מחלל ברביעית בחמישית מסתברא בחמישית אבל ברביעית כתיב ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש הלולים לד' ורבנן דקיסרין אמרין לא מסתברא אלא ברביעית אבל בחמישית דמים הוא חייב לו. נ"ב כצ"ל לענ"ד והפי' דפדיון כרם רבעי לא כתי' בגופי' רק כל הלימוד דטעון פדיון הוא רק מקרא ומי האיש אשר נטע כרם ולא חיללו וכמבואר ברשב"א ריש כיצד מברכין ולא נתפרש במקרא זה אימתי הוא מחללו וע"כ שואל הירושלמי אימתי הוא מחללו ברביעית בחמישית פי' ברביעית או בחמישית ומשיב מסתברא בחמישית אבל ברביעית כיון דכתי' בי' בגופי' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש וגו' ולא פירש בגופי' דיש לו פדיון לכן אין בו רק הקדושה וצריך לאוכלו בירושלים בקדושה כמע"ש וקרא דאשר נטע כרם ולא חללו לית לן לאוקומי' רק אאחרי רביעית דלא נתפרש בו קדושה וע"ז בא קרא דולא חללו להוסיף לחייבו פדיון גם בחמישית ושגם בחמישית אסור לאוכלו בלא פדיון ורבנן דקיסרין אמרין להיפוך דלא מסתברא אלא ברביעית דכתי' בקרא דהוא קודש ואתי קרא דולא חללו לגלות דיש לקדושה ההיא פדיון אבל בחמישית דלא נאמר בו קדושה [ופשטא דקרא ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש וגו' ובשנה החמישית תאכלו את פריו משמעותו דהקדושה רק ברביעית ופוסקת בחמישית] מדוע יחייב קרא לפדותו ואטו דמים הוא חייב להכרם בתמי' ולא מיסתבר לאוקמי' קרא בהכי רק ארביעית דיש לו קדושה שייך שחייב הכתוב פדיון וכמו הקדש דטעון פדיון דהקדושה טעונה פדיון אבל בחמישית דאין קדושה אטו דמים הוא חייב לו בתמי' והפני משה כאן לא פירש כלום והרידב"ז בירושלמי פאה פ"ז ה"ה בתוס' הרי"ד ד"ה מעתה פי' ג"כ דוחק גדול וג"כ אין פירושו נ' כלל וכלל אף דסיים בו דהוא הפי' האמיתי] ונתיישבתי דיש להגיה עוד בפחות מזה ושצ"ל אימתי הוא מחלל ברביעית בחמישית מסתברא ברביעית אבל בחמישית דמים הוא חייב לו [בתמי' והכוונה כנ"ל דמסתברא ברביעית דיש לו קדושה הקדושה טעונה פדיון אבל בחמישית דאין בו קדושה אטו דמים גרידא הוא חייב להכרם ומדוע יטעינו הכתוב פדיון] ורבנן דקיסרין אמרין לא מסתברא אלא בחמישית דכתי' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש הלולים לד' פי' דלא מסתברא אלא בחמישית דכתי' ובשנה הרביעת יהי' כל פריו קודש ולא נתפרש בו שיועיל פדיון לכן לית לן לאוקמי הך ולא חיללו רק אחמישית [ובאופן זה הרוחנו דס"ל לסתמא דירושלמי כהלכה דטעון פדיון ברביעית ואולם עכ"ז גירסתנו הקדומה ופירושה נוחה יותר לענ"ד] ונתיישבתי עוד דיש לפרש בלי שום הג"ה וה"ק מסתברא בחמישית אבל ברביעית אטו דמים הוא חייב לו בתמי' והכוונה דברביעית

הא עיקר החיוב להעלות הפירות עצמן לירושלים ולאוכלן שם כמע"ש והחילול הוא רק עצה בהעדר אפשריות ההעלאה כי ירבה ממך הדרך אמרה תורה לפדותו ולהעלות הדמים וא"כ אי אי' דקרא דולא חללו ארביעית קאי א"כ מדוע שבקה תורה לגוף החיוב ההעלאה והאכילה ונקטה להזכיר החילול דאינו גוף החיוב רק עצה בהעדר אפשריות קיום גוף החיוב והול"ל ומי האיש אשר נטע כרם ולא אכלו ומה זה דנקט קרא החילול בדמים אטו זה הוא החיוב ועל כרחך דקאי אחמישית וחידש קרא במקרא זה חיוב פדיון בחמישית דאסור לאוכלו בלא פדיון וכנ"ל ורבנן דקיסרין אמרין לא מסתברא אלא ברביעית דכתי' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש והטעין הכתוב פדיון להקדושה אבל בחמישית דאין בו קדושה למה יטעינו הכתוב פדיון וגם י"ל הכוונה דכתי' יהי' כל פריו קודש הלולים ודרשי' הלולים חלולים וכירושלמי פאה שם ע"ש דאמר ר"ז בעי' קומי ר' אבוה מניין שהוא טעון חילול קודש הילולים קודש חילולים לא מתמנעין רבנן בין ה"י לחי"ת ורבנן דקיסרין בזה לטעמייהו אזלי דבירושלמי שבת פ"ז ה"ב ר' חנינא כו' (אלה הדברים דכתי' בשבת) א' חד ל' תלתין ה' חמשה דבר חד ודברים תרין מיכן לארבעים חסר אחת מלאכות כו' רבנן דקיסרין אמרין מן אתרה לא חסרה כלום (פי' דמתיבת אלה לבד יש ללמוד לל"ט מלאכות) א' חד ל' תלתין ח' תמנא לא מתמנין רבנין דרשין בין ה"י לחי"ת פי' דמפאת דלא מתמנעין כו' דרשי' לה"י דאלה כאילו הי' כתוב חי"ת וע"כ רבנן דקיסרין לטעמייהו דלא מתמנעין כו' דרשו גם כאן הילולים חילולים וא"כ הא כתי' בהדיא ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש חלולים הרי דהחילול הוא ברביעית וזהו ורבנן דקיסרין אמרין לא מסתברא אלא ברביעית דכתי' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש הלולים וגו' ודו"ק כי זה נ' נכון מאוד בס"ד [והנה מה שכתבתי תחלה דצ"ל מסתברא בחמישית אבל ברביעית כתי' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש וגו' ולא נאמר רק קדושה ולא פדיון י"ל עוד דהכוונה אבל ברביעית כתי' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש היינו יהי' בהוייתו יהא דיהי' בהויית קדושתו ולא יצא לחולין ע"י פדיון, ובגוף העניין ע' ירושלמי שביעית פ"א ה"ו מהו שיחולו עד שיפדו או עד שיעשו חולין מאיליהם ע"ש דלפי' כל המפרשים שם פשיטא לי' לסתמא דירושלמי דהחילול הוא ברביעית אבל בחמישית א"צ חילול ע"ש]:

פרק ט

הלכה ג

מטיבורו ממקום שהולד נוצר. נ"ב הוזכר בירושלמי נדה פ"ג ה"ג מטיבורו אדם נוצר כו':

הלכה ה

דר' ישמעאל אמר כל דבר שהי' בכלל כו' דרבנן אמרין הרי הוא בכללו כו'. נ"ב ירושלמי פאה פ"א ה"ד:

הלכה י

והית' הצאן נכנסת ויוצאת דרך עלי'. נ"ב כצ"ל ודוגמתו בירושלמי שביעית פ"ג ה"ג ומוליך ומביא את הצאן דרך עלי':

הלכה טו

ר' ירמי' שיבשב עטרה ולבש. נ"ב כצ"ל [ותיבות של זית צריך למחוק דר' ירמי' עצמו האמר לעיל בשם רב דשל זית אסור וכן נ' מהפני משה דלא גרם לתיבות של זית] והפי' דעשה עטרה מהדם שנקרא שיבשא וע' תוס' כתובות י"ז א' ד"ה שיטתי' וע' ירושלמי ע"ז פ"ג ה"א] ולבש וע' פני משה דפי' דעשה עטרה מזמורה ונ' לפירושו הכוונה שעשה עטרה מזמורות הגפן דנקראים שבישא ע' רש"י ברכות ה' ב' ד"ה שבישא ואולם פירושינו נ' יותר לענ"ד:

אבל עושה הוא אפיפיירות. נ"ב ע' תיבת אפיפיירות במשניות כלאים פ"ו ה"ג:

הלכה טז

משמת בן עזאי פסקו השקדנים משמת בן זומא פסקו התלמידים. נ"ב ע' ירושלמי קידושין פ"ג ה"ט משמת בן עזאי ובן זומא פסקו השקדנים וצ"ל דהוא ט"ס שם תיבות "ובן זומא":

משמת כו' ור' יוסי קטונתא כו' ולמה נקרא קטונתא שהי' תמציתן כו'. נ"ב ירושלמי ב"ק פ"ג ה"ז: